

Les tres edicions facsímil del *Beatus*

El *Beatus* de la Catedral de Girona

En una publicació de mitjan segle XIX vaig llegir que en el tresor de la Catedral de Girona es conservava un llibre de *aspecto grotesco*, que es valorava per la seva notable antiguitat. Per la descripció que se'n feia s'endevinava que es tractava del famós còdex del Comentari de l'Apocalipsi, de Beatus de Liébana, un còdex datat l'any 975.

ENRIC MIRAMBELL > TEXT

Quan això s'escrivia, encara no es valorava l'art medieval, que fins i tot es qualificava de bàrbar. No havia arribat el temps en què s'apreciaria com es mereixen el gòtic i el romànic. Es prodigaria la construcció d'esglésies neogòtiques, i les pintures romàniques de velles esglésies rurals serien traslladades als museus, on serien contemplades amb admiració i respecte. Encara quan s'organitzà el Museu Diocesà de Girona, en els primers anys quaranta del segle XX, en bescanviar-se les pintures romàniques de l'absis de Pedrinyà per unes imatges d'Olot, la gent d'aquella parròquia quedaren molt satisfets.

El *Beatus* de la nostra Catedral es conserva com a la gran joia que és en realitat. Només ha sortit del recin-

te catedralici en comptades ocasions i observant-se les més estrictes precaucions. Les tres edicions facsímil que se n'han fet són una prova de com es valora aquest singular llibre.

Quan va ser seleccionat per figurar en l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888 se'l va començar a valorar degudament. Però, abans d'aquell notable esdeveniment, el còdex ja havia sortit de la Catedral i estigué amenaçat de ser traslladat a la Biblioteca Nacional de Madrid, amb el perill que Girona el perdés definitivament. L'any 1869, el Govern confiscà l'Arxiu capitular. El governador, acompanyat del bibliotecari provincial i amb un gran despla-

El *Beatus* de la nostra Catedral es conserva com a la gran joia que és en realitat

>> Simulació d'un facsímil del *Beatus* amb dues pàgines reals.

gament de la Guàrdia Civil, sostragué el còdex del *Beatus* juntament amb la Bíblia anomenada de Carles V, i aquestes dues joies bibliogràfiques foren dipositades a la Biblioteca Provincial, aleshores instal·lada a l'edifici del vell Institut del carrer de la Força. L'any següent arribà una ordre del Govern central que exigia el trasllat dels dos llibres a Madrid, amb destí a la Biblioteca Nacional. La Comissió de Monuments posà el crit al cel, i alertà la corporació municipal. Es proposà organitzar una contundent protesta a fi d'evitar aquell

escandalós espoli. I es pogué evitar el que hauria estat un fet irreparable. L'any 1875, en canviar la situació política del país, el Capítol recuperà el que era de la seva propietat. És probable que l'afer, tan transcendental, passés desapercebut per a la major part de la població. Ara seria molt diferent.

L'any 1952, en ocasió de celebrar-se, a Madrid, una exposició dedicada al «Libro Hispano-americano», el ministre d'Educació, Joaquín Ruiz-Giménez, va telefonar personalment al bisbe Cartaña per demanar-li que el *Beatus* de la Catedral pogués figurar en l'esmentada exposició. Obtinguda la aquiescència episcopal, el director de l'Arxiu Provincial de Girona rebé un telegrama amb l'ordre de recollir el còdex i portar-lo a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de Barcelona, on es concentrarien totes les obres de Catalunya destinades a l'exposició. El trasllat d'aquell ric tresor bibliogràfic des de Barcelona a Madrid es faria amb totes les garanties que donava l'Estat. Després de convenir la manera de materialitzar el trasllat amb l'arxiver capitular, el degà del capítol i el bisbe, el còdex es col·locà en una caixa confeccionada urgentment per l'enquadernador Pahlí. L'arxiver capitular i el director de l'Arxiu Històric, acompanyats de dos policies, el traslladaren a Barcelona.

L'any 1962 seria el de la primera edició facsímil. L'editorial suïssa Urs Graff, considerant que el còdex de la Catedral de Girona era el més representatiu de tots els exemplars del *Beatus* que es conserven, i obra senyera de la pintura mossaràbiga, proposà fer-ne l'edició. Convinguda l'operació, el Dr. Jaume Marquès, canonge arxiver, es traslladà a Suïssa per vetllar en tot moment per la integritat del llibre. I allí sojornà mentre duraren els treballs d'edició. Diàriament el còdex era recollit en la legació espanyola, en la caixa forta de la qual havia estat guardat durant la nit, i era portat als tallers de l'editorial.

Finalment, el còdex retornà a la Catedral i es féu pública l'edició facsímil. A la portada hi consta: SANCTI BEATI A LIEBANA IN APOCALIPSI CODEX GERUNDENSIS.

L'edició consta de dos volums, un dedicat als comentaris i l'altre amb la

>> Imatge del *Beatus de Girona*.

reproducció del còdex. Els comentaris són a càrrec del Dr. Jaume Marquès, i estan en castellà, anglès i alemany; de César E. Dubler, en alemany i castellà; i de Wilhelm Neuss, en alemany, fran-

cès i anglès. I van precedits d'un prefaç, en francès, a càrrec de l'editor.

El peu d'impremta diu: *In aedibus Urs Graff. Oltum et Lausanne. Helvetia MCMLXII.*

La reproducció del text i de la major part de les làmines és en blanc i negre. Només unes poques làmines són a tot color. Tanmateix, l'obra resulta molt dig-

El 1870 arribà una ordre del Govern central que exigia el trasllat del *Beatus* i de la Bíblia de Carles V a Madrid, amb destí a la Biblioteca Nacional

na i assoleix una gran perfecció, dintre la limitació que representa la manca la policromia de la majoria de les làmines.

En la relació de subscriptors només en consten cinc d'espanyols: la Biblioteca de Catalunya, l'Institut de Cultura Hispànica, la Biblioteca Nacional de Madrid, la duquesa de Alba i la Llibreria Herder, de Barcelona. Hi ha sis subscriptors de Bèlgica, un del Canadà, un de Dinamarca, tres d'Alemanya, tres de França, onze de Gran Bretanya, nou d'Itàlia, un de Luxemburg, un de Mèxic, quatre d'Holanda, disset de Suïssa, un de Sud-àfrica, un de Suècia i vint dels Estats Units.

El dia de Sant Jordi de l'any 1963 es va presentar aquesta edició en un acte públic celebrat a la Sala de Pergamins de la Biblioteca Pública de Girona. El facsímil s'exhibí al costat de l'original. Aquest, amb totes les precaucions, va ser tret de la Catedral el temps just de la durada de l'acte. El Dr. Santiago Sobrequés glossà l'ambient històric en què es va escriure el *Beatus*. L'aquarel·lista i professor Ramon Reig parlà de la influència de les il·lustracions del *Beatus* en l'art actual. I el Dr. Jaume Marquès explicà el procés de l'edició facsímil.

L'any 1975 se celebrava el mil·lenari del còdex del *Beatus* de Girona. I en aquesta ocasió se'n publicà una segona edició facsímil, a càrrec de l'editorial Edilan, de Madrid. També consta de dos volums: el de textos i el facsímil pròpiament dit. Aquest és a tot color però, tot i així, comparat amb la primera edició, resulta d'una qualitat molt inferior. Porta el segell de la Catedral i la signatura del degà, Dr. Taberner. L'edició consta de 3.000 exemplars. En el volum de textos hi figuren el del professor Camón Aznar «*El arte de los Beatos y el códice de Gerona*»; el de Tomás Marín Martínez «*La escritura de los Beatos*»; i el del Dr. Jaume Marquès «*El Beato de Gerona*». I Henry A. Sanders hi presenta la «*Transcripción del texto latino del Beato, según la edición de 1930 de la Academia Americana de Roma*».

En ocasió del mil·lenari, s'organitzà una exposició en el Saló del Tron del Palau Episcopal, en la qual es concentraren vuit còdexs del *Beatus* i un fragment, procedents de diverses catedrals i biblioteques.

THE YORK PROJECT-EMETRIUS

>> **Il·lustració del *Beatus* de Girona.**

gráfico del Beato de Girona», obra del Dr. Carlos Miranda García Tejedor.

La reproducció en facsímil de l'original és a tot color, i es pot considerar perfecta. La similitud amb l'original està assolida al màxim.

La Biblioteca Pública de Girona posseeix un exemplar de cadascuna de les tres edicions.

Enric Mirambell i Belloc és cronista oficial de la ciutat de Girona.

L'any 1975 se celebrava el mil·lenari del còdex del *Beatus* de Girona. I en aquesta ocasió se'n publicà una segona edició facsímil